

EVALUAREA NIVELULUI DE CUNOȘTINȚE AL PACIENȚILOR CU HIPERTENSIUNE ARTERIALĂ CU PRIVIRE LA PROPRIA BOALĂ

Alexandra ȚOPA,
Ilenața GUȘILĂ, Natalia ZARBAILOV,
IP Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie
Nicolae Testemițanu

Rezumat

Hipertensiunea arterială (HTA) este o problemă majoră de sănătate în Republica Moldova. Cunoașterea bolii de către pacienți este un factor important în creșterea complianței la tratament, în controlul HTA și în prevenirea complicațiilor. Scopul studiului efectuat a fost evaluarea cunoștințelor pacienților cu HTA despre propria boală și identificarea necesităților acestora în cunoștințe, în vederea obținerii unei complianțe mai bune la tratament. Au fost analizați indicatorii cu privire la structura populației și la morbiditatea prin HTA a populației din cadrul a șapte instituții de asistență medicală primară (AMP) din regiunile Nord (Centrul de Sănătate (CS) Văsoca și CS Soroca), Centru (CS Măgdecești, CS Crasnoarmeiscoe și CS Strășeni) și Sud (CS Moscovei și OMF Beșalma) ale Republicii Moldova. Din cadrul acestor instituții, au fost chestionați 88 de pacienți cu HTA cu privire la cunoștințele lor despre această boală și au fost intervievați 50 pacienți în cadrul focus-grupurilor, în vederea evaluării necesităților în cunoștințe despre HTA. Datele au fost analizate statistic în programul Microsoft Excel. S-a constatat că pacienții hipertensivi au cunoștințe incomplete despre factorii de risc ai HTA, îndeosebi despre fumat și consumul de sare, despre complicațiile HTA, precum insuficiența renală cronică și pierderea vederii, și despre tratamentul nemedicamentos al bolii. Cele mai frecvente necesități în cunoștințe privind HTA sunt estimarea riscului cardiovascular și tratamentul nemedicamentos al hipertensiunii arteriale. Așadar, pacienții cu HTA nu posedă cunoștințe suficiente despre propria boală, ceea ce determină necesitățile identificate în cunoștințe privind hipertensiunea arterială.

Cuvinte-cheie: hipertensiune arterială, cunoștințe, pacienți

Summary

The assessment of the knowledge of hypertensive patients about their disease

Hypertension is a major health problem in the Republic of Moldova. Patients' knowledge about the disease is an important factor in increasing treatment compliance, controlling blood pressure and preventing complications caused by hypertension. The aim of this study: assessment of the knowledge of the hypertensive patients about their disease and identification of the patients' needs in the knowledge, in order to obtain a better treatment compliance. The study analyzed the indicators regarding the population structure and the hypertension morbidity of the population within seven primary health care institutions in the Northern (Health Center (HC) Vasoca and HC Soroca), Central (HC Magdecesti, HC Crasnoarmeiscoe and HC Straseni) and Southern regions of the Republic of Moldova (HC Moscovei and Family Physician Office Besalma). Within these institutions, 88 hypertensive patients were questioned regarding their knowledge about this disease and 50 hypertensive

patients were interviewed within the focus groups in order to assess the knowledge needs about hypertension. Statistically data were analyzed in Microsoft Excel. Hypertensive patients have incomplete knowledge about the risk factors for hypertension, in particular about smoking and salt intake, about the complications of hypertension, such as chronic renal failure and blindness, and about non-drug treatment of the disease. The most common needs in knowledge about hypertension are the estimation of cardiovascular risk and the non-drug treatment of hypertension. Hypertensive patients have insufficient knowledge about their own disease, which determine identified needs in knowledge about hypertension.

Keywords: hypertension, knowledge, patients

Резюме

Оценка знаний пациентов с артериальной гипертензией о собственной болезни

Артериальная гипертензия (АГ) является серьезной проблемой здравоохранения в Республике Молдова. Знания пациентов о болезни являются важным фактором в повышении приверженности лечению, контроле АГ и предотвращении осложнений. Цели исследования: оценка знаний пациентов с АГ об их собственном заболевании и определение потребностей пациентов в знаниях, чтобы повысить приверженность лечению. В исследовании были проанализированы показатели, касающиеся структуры и заболеваемости населения в семи учреждениях первичной медико-санитарной помощи в северных (Центр здоровья (ЦЗ) Высока и ЦЗ Сорока), центральных (ЦЗ Мэгдэчесть, ЦЗ Красноармейское и ЦЗ Стрэшень) и южных регионах Республики Молдова (ЦЗ Москвей и Офис семейного врача Бешалма). В этих учреждениях были опрошены 88 пациентов с АГ на предмет их знаний об этом заболевании, и 50 пациентов с АГ участвовали в фокус-группах для оценки потребностей в знаниях об АГ. Данные были проанализированы статистически в Microsoft Excel. Было установлено, что пациенты, страдающие АГ, имеют неполные знания о факторах риска АГ, в частности о курении и потреблении соли, об осложнениях АГ, таких как хроническая почечная недостаточность и слепота, и о нemedикаментозном лечении заболевания. Наиболее распространенными потребностями в знаниях об АГ являются оценка сердечно-сосудистого риска и нemedикаментозное лечение АГ. Пациенты с АГ не имеют достаточных знаний о своем заболевании, что обуславливает выявленные потребности в знаниях о высоком кровяном давлении.

Ключевые слова: артериальная гипертензия, знания, пациенты

Introducere

Hipertensiunea arterială (HTA) este o problemă majoră de sănătate atât în întreaga lume, cât și în Republica Moldova, prevalența acesteia crescând în fiecare an [4]. Studiile efectuate de Organizația Mondială a Sănătății (OMS) arată că 62% de accidente cerebrovasculare și 49% de evenimente acute cardiace sunt provocate de hipertensiunea arterială, această boală fiind cauza a circa 13% de decese anual [9]. Există numeroase dovezi care demonstrează că scăderea tensiunii arteriale poate reduce substanțial morbiditatea și mortalitatea prematură. Strategiile legate de stilul de viață și terapiile medicamentoase s-au dovedit a fi bine tolerate și foarte eficiente în reducerea tensiunii arteriale (TA). Cu toate acestea, ratele de control al TA rămân scăzute atât la nivel mondial, cât și în țară. În Republica Moldova, 27% de pacienți cu hipertensiune arterială sunt necomplianți la tratament [10]. În consecință, HTA rămâne principala cauză de boală cardiovasculară (BCV), care poate fi prevenită, și principala cauză de mortalitate generală atât în țară, cât și în întreaga lume. Studiile anterioare au arătat că anume complianța scăzută a pacienților la tratament generează un control suboptimal al TA [15]. Cunoașterea propriei boli de către pacienți are o influență directă asupra controlului TA, prin creșterea complianței la tratamentul antihipertensiv [16, 17].

Studiile arată că persoanele hipertensive nu posedă cunoștințe suficiente despre HTA. Majoritatea pacienților hipertensivi identifică medicul de familie ca sursă de informație principală despre propria lor boală [2].

Scopul studiului realizat a fost de a evalua cunoștințele pacienților cu HTA despre propria boală și de a identifica necesitățile lor în cunoștințe, în vederea obținerii unei complianțe mai bune la tratamentul antihipertensiv.

Material și metode

În studiu au fost analizați indicatorii cu privire la structura populației și la morbiditatea prin HTA a populației din cadrul a șapte instituții de asistență medicală primară (AMP) din regiunile Nord (Centrul de Sănătate (CS) Văsoca și CS Soroca), Centru (CS Măgdăcești, CS Crasnoarmeiscoe și CS Strășeni) și Sud (CS Moscovei și OMF Beșalma) ale Republicii Moldova. Din cadrul acestor instituții, au fost chestionați 88 de pacienți cu HTA cu privire la cunoștințele lor despre această boală și au fost intervievați 50 de pacienți în cadrul focus-grupurilor în vederea evaluării necesităților în cunoștințe privind HTA (tabelul 1). Datele au fost analizate statistic în programul Microsoft Excel.

Tabelul 1

Instituțiile de asistență medicală primară și numărul de pacienți cu hipertensiune arterială incluși în studiu

Regiunile Republicii Moldova	Numărul de pacienți cu hipertensiune arterială	
Instituții de asistență medicală primară	Intervievați în baza chestionarului	Intervievați în cadrul focus-grupurilor
Regiunea Nord:	30	14
CS Soroca, or. Soroca	15	7
CS Văsoca, r. Soroca	15	7
Regiunea Centru:	34	21
CS Măgdăcești, r. Criuleni	12	8
CS Crasnoarmeiscoe, r. Hâncești	11	6
CS Strășeni, or. Strășeni	11	7
Regiunea Sud:	24	15
CS Moscovei, r. Cahul	14	7
OMF Beșalma, CS Comrat, r. Comrat	10	8
Total	88	50

Cunoștințele pacienților despre hipertensiunea arterială au fost evaluate în baza unui chestionar anonim, elaborat în corespundere cu *Ghidul pacientului cu hipertensiune arterială* din cadrul Protocolului clinic național (PCN) *Hipertensiunea arterială la adult*, 2016. Au fost incluși în studiu pacienții hipertensivi cu diagnosticul de hipertensiune arterială stabilit în ultimii cinci ani, care urmează tratament medicamentos, care se adresau la consultația medicului de familie în perioada colectării datelor și care au acceptat să participe în acest studiu. Criteriile de excludere au fost: refuzul pacientului de a participa la chestionare, starea gravă a pacientului, bolile mintale. Chestionarul a înglobat cele mai importante informații despre hipertensiunea arterială, pe care ar trebui să le cunoască un pacient hipertensiv: factorii de risc, frecvența măsurării tensiunii arteriale, respectarea regimului medicamentos prescris, eficacitatea tratamentului medicamentos, complicațiile acute ale HTA, metodele de tratament antihipertensiv.

Necesitățile pacienților în cunoștințe au fost evaluate prin metoda interviului semistrukturat. Au participat doar pacienți care și-au dat acordul să fie înrolați în acest studiu, în baza unui consimțământ verbal. Evaluarea a constat în oferirea pe suport de hârtie a *Ghidului pacientului cu hipertensiune arterială* din PCN *Hipertensiunea arterială la adult* (2016). Pacienții, studiind ghidul timp de o săptămână, au răspuns la trei întrebări: ce informație este nouă pentru persoana respectivă, ce informație este necesar

de a se conține în ghid, dar nu se regăsește în el, și ce dificultăți a întâmpinat în înțelegerea conținutului.

Rezultate și discuții

Conform indicatorilor statistici (tabelul 2), rata medie a pacienților cu HTA din numărul populației adulte din instituțiile vizate constituia în 2019 19,43%, cea mai înaltă fiind în CS Soroca – 23,55%, iar cea mai joasă în CS Moscovei din raionul Cahul – 12,47%, cu toate că OMS, în 2015, a estimat o rată medie a HTA de 33,2% [6]. Diferența mare dintre rata medie a pacienților cu HTA luați în evidență în aceste șapte instituții și rata medie estimată de OMS ar putea fi explicată prin numărul mare de persoane cu HTA nediagnosticate. Despre aceasta mărturisește un sondaj efectuat de OMS în 2014, care arată că 43,3% din persoanele hipertensive nu sunt diagnosticate [17].

Tabelul 2

Indicatorii statistici cu privire la populație și morbiditatea prin hipertensiune arterială în diferite regiuni ale Republicii Moldova, în 2019

Regiunile Moldovei, instituțiile de AMP	Populația înregistrată, mii pers.	Adulți, mii pers.	Pacienți cu HTA, mii pers.	Pacienți cu HTA ce urmează tratament, mii pers.	Rata persoanelor cu HTA, %
Regiunea Nord:	44,741	36,453	8,498	8,498	22,3
CS Soroca, or. Soroca	40,523	32,957	7,762	7,762	23,55
CS Văsoca, r. Soroca	4,218	3,496	736	736	21,05
Regiunea Centru:	56,573	42,586	8,688	7,987	20
CS Măgdăcești, r. Criuleni	10,240	6,130	1,314	711	21,44
CS Crasnoar-meiscoe, r. Hâncești	4,011	3,295	598	500	18,15
CS Strășeni, or. Strășeni	42,322	33,161	6,776	6,776	20,43
Regiunea Sud:	12,106	9,783	1,435	1,435	15,7
CS Moscovei, r. Cahul	8,139	6,448	804	804	12,47
OMF Beșalma, CS Comrat, r. Comrat	3,967	3,335	631	631	18,92
Total	113,420	88,822	18,621	17,920	19,3

Conform rezultatelor obținute în urma aplicării chestionarului, 41 (47%) de pacienți își măsoară tensiunea arterială ocazional, 39 (44%) o monitorizează

zilnic, iar 7 (8%) își măsoară valorile tensionale atunci când se simt rău. Măsurarea tensiunii arteriale la domiciliu este cel mai veridic indicator al morbidității și mortalității prin boli cardiovasculare și renale [3]. Aproximativ jumătate din pacienții intervievați nu monitorizează TA la domiciliu, ceea ce poate fi o cauză a controlului suboptimal al TA și a ratei mari de complicații ale HTA în rândul pacienților hipertensivi din Republica Moldova.

Cercetarea nivelului de cunoaștere a factorilor de risc ai HTA (stresul, inactivitatea fizică, dieta bogată în grăsimi, excesul de sare, greutatea corporală în exces, fumatul, abuzul de alcool, vârsta – mai mare de 45 de ani pentru bărbați și mai mare de 55 de ani pentru femei; hipertensiune, boli de inimă sau accident vascular cerebral la rudele apropiate) a arătat că doar 9 (10%) pacienți cunosc acești factori. Distribuția factorilor de risc cunoscuți de către pacienți este prezentată în figura 1 și atestă faptul că aceștia sunt: stresul, identificat de 82% din pacienți, hipertensiunea arterială la unul sau la ambii părinți – 60%, greutatea în exces – 47%. Rezultatele studiului nostru arată că puțini bolnavi cunosc că fumatul și consumul sporit de sare sunt factori de risc pentru apariția și menținerea HTA (28% și, respectiv, 39%). Datele studiilor similare arată că majoritatea pacienților hipertensivi indică fumatul, obezitatea, consumul de sare ca factori de risc importanți pentru hipertensiune [7, 13, 14]. Două procente dintre pacienți au indicat și alți factori de risc ai HTA, cum ar fi afecțiunile organelor interne, tulburările de somn, sedentarismul.

Chestionarea efectuată demonstrează că 44 (50%) pacienți cunosc cel puțin trei complicații ale HTA. Studiile similare au arătat că 65,1% cunosc cel puțin trei complicații ale HTA [7].

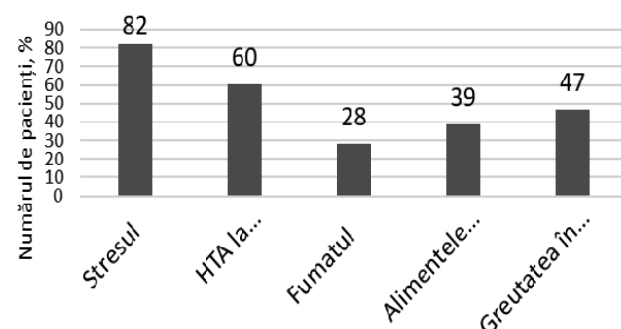


Figura 1. Cunoașterea factorilor de risc ai hipertensiunii arteriale

Majoritatea pacienților au indicat că atacul vascular cerebral (AVC) și infarctul miocardic acut (IMA) pot fi complicații ale HTA – 55 (79%) și, respectiv, 58 (75%). Consecințele HTA, precum insuficiența renală cronică și orbirea, au fost identificate de 32% și, corespunzător, 41%. Totodată, 7 (6%) pacienți nu cunosc nimic despre complicațiile HTA. Conform

rezultatelor unui studiu efectuat în SUA, 92,6% din pacienții americani cu HTA cunosc că AVC poate fi o complicație a hipertensiunii și 86,8% știu că IMA ar putea fi o complicație. Ca și în cazul studiului nostru, pacienții americani cunosc mai puțin despre insuficiența renală – în proporție de 41,2% [1].

La întrebarea "Care este efectul tratamentului hipertensiunii arteriale cu medicamente luate în fiecare zi?", 74 (84%) pacienți au răspuns că starea lor de sănătate s-a îmbunătățit, iar 8 (9%) nu consideră că au avut loc careva modificări.

Cunoștințele despre opțiunile de control al HTA au variat de la 28% (evitarea fumatului) până la 95% (tratamentul medicamentos zilnic). Aceste rezultate corespund cu datele din studiile similare, care au raportat că pacienții menționează controlul medicamentos ca cea mai importantă opțiune în tratamentul HTA, fapt indicat de 73,1–89,37% de respondenți, comparativ cu 95% în studiul nostru [10, 14]. Totodată, 22 (25%) de pacienți consideră doar tratamentul medicamentos ca singura metodă de control al HTA. Despre exercițiile fizice și alimentația echilibrată cunoșteau 40% și, respectiv, 60% din pacienții chestionați [9, 13]. Doar 25 (28%) au menționat că evitarea fumatului este o metodă de control al HTA.

La întrebarea "Credeți că ați avea nevoie de un ghid sau un îndrumar (pe hârtie) cu informație relevantă despre HTA?", 58 (66%) pacienți chestionați au răspuns că au nevoie, 18 (20%) nu știu dacă au nevoie și 11 (13%) au afirmat că nu au nevoie.

Așadar, rezultatele obținute în urma aplicării chestionarului au dovedit că pacienții cu HTA din lotul studiat nu posedă cunoștințe complete cu privire la propria boală, în special în ceea ce ține de factorii de risc și metodele de tratament nemedicamentos. Totodată, majoritatea (95%) cunosc că tratamentul medicamentos zilnic este o metodă de control al tensiunii arteriale. Conform studiilor în domeniu realizate, s-a dovedit că cunoașterea propriei boli de către pacienți este un factor important în creșterea complianței la tratament, în controlul HTA și în prevenirea complicațiilor [10, 12]. Modificările stilului de viață pot spori eficiența terapiei antihipertensive. Totodată, nerespectarea unui mod de viață sănătos scade eficacitatea tratamentului medicamentos și încrederea pacienților în eficacitatea acestuia în general [5].

În urma constatării unor cunoștințe incomplete ale pacienților hipertensivi despre boala lor, au fost organizate șapte focus-grupuri în șapte instituții de asistență medicală primară (AMP) din regiunile Nord, Centru și Sud ale Republicii Moldova (tabelul

1), pentru a evalua care sunt necesitățile acestora în cunoștințe despre boala hipertensivă. În calitate de material educațional a fost utilizat *Ghidul pacientului cu hipertensiune arterială* din Protocolul clinic național *Hipertensiunea arterială la adult* (2016), în baza căruia pacienții au luat cunoștință de informațiile despre boală disponibile la moment. Ei au fost evaluați cu privire la informația din ghid cunoscută, la nivelul de înțelegere, la gradul de utilitate și relevanță a ghidului pentru ei și la informația care i-ar interesa, dar nu au găsit-o în ghid. Focus-grupurile au fost planificate și discutate cu medicii de familie din instituții, care au participat la selectarea pacienților cu HTA. Aceștia au fost selectați pe principiul de egalitate între sexe (masculin/feminin) și de limbă vorbită. Astfel, au participat 28 (56%) de femei și 22 (44%) de bărbați. Vorbitori de limbă română au fost 29 (58%) pacienți și vorbitori de limbă rusă – 21 (42%).

Conform vârstei, majoritatea pacienților intervievați aveau vârsta cuprinsă între 51 și 70 de ani (figura 2), dintre care 14 (50%) erau femei și 9 (41%) – bărbați. În focus-grupuri au fost selectați bolnavi receptivi, care de obicei vizitează regulat medicul de familie și îi urmează indicațiile. Cu toate acestea, valorile tensiunii arteriale la 29 (58%) de pacienți hipertensivi depășeau valorile-țintă (figura 3). Această situație este similară în rândul bărbaților și în rândul femeilor, cu o pondere mai mare a bărbaților.

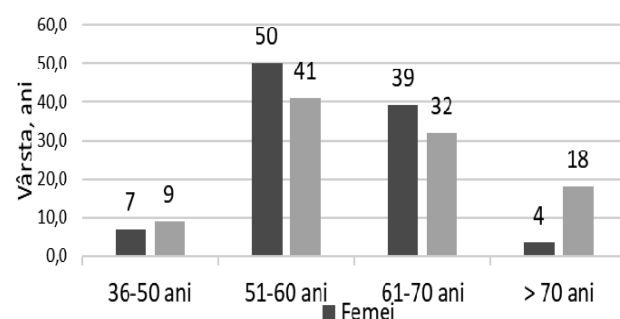


Figura 2. Distribuția persoanelor intervieate conform vârstei

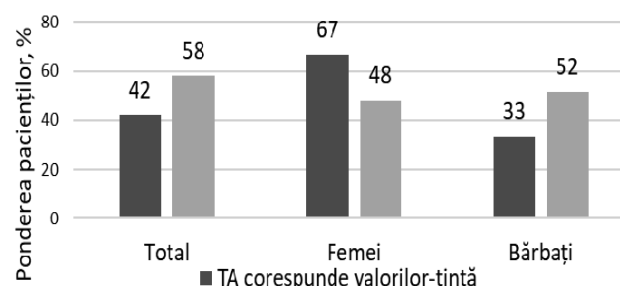


Figura 3. Ponderea pacienților hipertensivi intervievați conform controlului HTA

Evaluarea nivelului de înțelegere a informațiilor din *Ghidul pacientului cu hipertensiune arterială* de către cei intervievați a demonstrat că aproximativ jumătate (55,4%) din ei au înțeles conținutul ghidului, iar cealaltă jumătate (44,6%) au întâmpinat dificultăți în înțelegerea acestora (figura 4). Ponderea mare a pacienților care nu au înțeles conținutul ghidului se datorează utilizării termenilor medicali fără explicații pe înțelesul lor, cum ar fi: "feocromocitom", "hipertensiune arterială esențială", "hipertensiune arterială secundară", "hipotensiune posturală", "nivel-țintă al tensiunii arteriale", "organ-țintă", "tensiune arterială sistolică", "tensiune arterială diastolică", "program unic", utilizarea denumirilor de grupe ale medicamentelor antihipertensive și a abrevierilor lor.

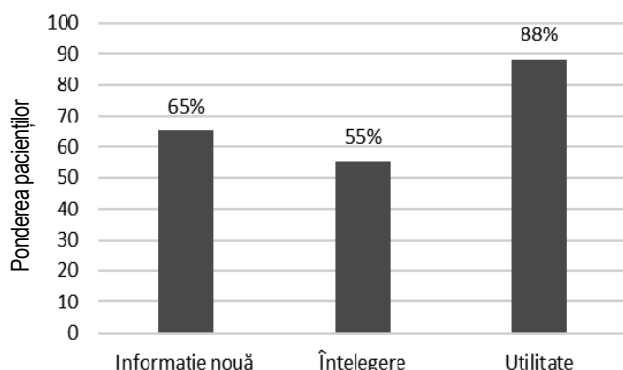


Figura 4. Evaluarea "Ghidului pacientului cu hipertensiune arterială" de către bolnavii hipertensivi

Conform datelor obținute (figura 4), conținutul ghidului a reprezentat o informație nouă pentru 49 (65,3%) de pacienți intervievați și o informație cunoscută pentru 26 (34,7%). Majoritatea au menționat că nu au știut că tensiunea arterială se măsoară la ambele mâini, că medicul poate prescrie mai multe medicamente antihipertensive, nu au cunoscut modul în care se stabilește diagnosticul de HTA și condițiile în care un pacient este trimis la un medic de profil îngust. În schimb, la întrebarea dacă informația din *Ghidul pacientului cu hipertensiune arterială* este utilă și relevantă, majoritatea (88%) au răspuns afirmativ.

Una dintre cele mai importante componente ale acestui studiu a fost identificarea a ceea ce pacienții hipertensivi ar dori să cunoască despre propria boală, rezultatele fiind prezentate în figura 5. Aproximativ jumătate (45%) din doleanțele pacienților intervievați se referă la necesitatea de a cunoaște mai multe despre estimarea riscului cardiovascular și despre metodele de tratament nemedicamentos.

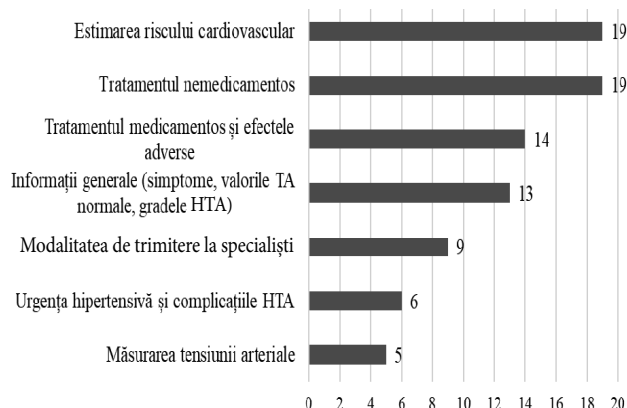


Figura 5. Necesitățile în cunoștințe despre hipertensiunea arterială ale pacienților hipertensivi

O pondere de 32% din necesitățile pacienților hipertensivi o reprezintă necesitatea de a cunoaște mai multe despre valorile normale ale tensiunii arteriale, despre gradele hipertensiunii arteriale, despre simptome, tratamentul medicamentos și efectele adverse ale acestuia. Pe când 24% constau din necesitatea de a cunoaște despre măsurarea tensiunii arteriale, modalitatea de trimitere la specialist, complicațiile hipertensiunii arteriale și urgența hipertensivă.

Rezultatele evaluării necesităților pacienților cu hipertensiune arterială, prin interviuarea în cadrul focus-grupurilor, confirmă rezultatele obținute în urma evaluării cunoștințelor pacienților hipertensivi. Ei ar dori să știe mai multe despre tratamentul nemedicamentos, pentru că au puține cunoștințe despre factorii de risc și metodele nemedicamentoase de control al HTA.

Cercetarea efectuată în prima etapă are și câteva limitări prin faptul că nu a fost obiectivizată tensiunea arterială a pacienților prin măsurare sau prin înscrierea datelor din fișa de ambulatoriu, ceea ce ar fi permis cercetarea corelației dintre cunoștințele suboptimale despre boală și aderența la tratament și controlul TA.

Concluzii

Ca urmare a studiului realizat, a fost constatat un nivel insuficient de cunoștințe la pacienții cu hipertensiune arterială, îndeosebi cunoștințe despre factorii de risc și complicațiile cauzate de HTA.

Totodată, au fost remarcate atitudinea deschisă și dorința acestora de a cunoaște mai multe despre propria boală, ceea ce denotă necesitatea elaborării unui instrument de informare și de educație terapeutică a pacienților hipertensivi privind propria boală.

Bibliografie

1. Alexander M., Gordon N., Davis C., Chen R. Patient Knowledge and Awareness of Hypertension Is Sub-optimal: Results from a Large Health Maintenance Organization. In: *The Journal of Clinical Hypertension*. 2003, vol. 5(4), pp. 254-260.
2. Biehn J., Stewart M., Molineux J.E. Patients' knowledge of hypertension. In: *Can. Fam. Physician*. 1984, vol. 30, pp. 1061-1064.
3. Cohen J., Cohen D. Integrating Out-of-Office Blood Pressure in the Diagnosis and Management of Hypertension. In: *Current Cardiology Reports*. 2016, vol. 18(11).
4. Dorans K., Mills K., Liu Y. and He J. Trends in Prevalence and Control of Hypertension According to the 2017 American College of Cardiology/American Heart Association (ACC/AHA) Guideline. In: *Journal of the American Heart Association*. 2018, vol. 7(11). Disponibil pe: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/29858369> [citat 3 iulie 2019].
5. Ghidul ESC/ESH 2018 pentru managementul hipertensiunii arteriale. In: *Romanian Journal of Cardiology*. 2018, vol. 28, nr. 4.
6. Global Health Observatory data repository. *Raised blood pressure (SBP $\geq$ 140 OR DBP $\geq$ 90), crude (%) Estimates by country*. 2019. Disponibil pe: <http://apps.who.int/gho/data/view.main.2464EST?lang=en> [citat 18 septembrie 2019].
7. Malik A., Yoshida Y., Erkin T., et al. Hypertension-related knowledge, practice and drug adherence among inpatients of a hospital in Samarkand, Uzbekistan. In: *Nagoya J. Med. Sci*. 2014, vol. 76(3-4), pp. 255-263.
8. Manasa Bollampally, Preethika Chandershekhar, Kodishala Pradeep Kumar, et al. Assessment of patient's knowledge, attitude and practice regarding hypertension. In: *Int. J. Res. Med. Sci*. 2016, vol. 4(8), pp. 3299-3304.
9. Ministerul Sănătății al Republicii Moldova. *Hipertensiunea arterială la adult*. Protocol clinic național (PCN-1). Chișinău, 2016, p. 8.
10. Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova. *Raport privind îndeplinirea indicatorilor AMP (anul 2017)*.
11. Osamor P.E., Owumi B.E. Factors associated with treatment compliance in hypertension in southwest Nigeria. In: *J. Health Popul. Nutr*. 2011, vol. 29(6), pp. 619-628. Disponibil pe: doi: 10.3329/jhpn.v29i6.9899
12. Sabouhi F., Babae S., Naji H., Zadeh A.H. Knowledge, awareness, attitudes and practice about hypertension in hypertensive patients referring to public health care centers in Khor and Biabanak. In: *Iran J. Nurs Midwifery Res*. 2011, vol. 16(1), pp. 34-40.
13. Pirasath S., Kumanan T., and Guruparan M. A Study on Knowledge, Awareness, and Medication Adherence in Patients with Hypertension from a Tertiary Care Centre from Northern Sri Lanka. In: *International Journal of Hypertension*. 2017, Article ID 9656450, 6 p. Disponibil pe: <https://doi.org/10.1155/2017/9656450>
14. Sur Genel, Sur Maria, Kudor-Szabadi Liana, Sur Lucia. Difficulties in Achieving Arterial Hypertension Control. In: *Mædica*. 2011, vol. 6, pp. 114-119.
15. Raheem R., Taiwo A. and Oye G. Awareness of hypertension and its impact on blood pressure control among elderly nigerians: report from the Ibadan study of aging. In: *Pan Afr. Med. J*. 2017, vol. 27. Disponibil pe: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5579467/> [citat 24 iunie 2019].
16. Raji Y.R., Abiona T., Gureje O. Awareness of hypertension and its impact on blood pressure control among elderly nigerians: report from the Ibadan study of aging. In: *Pan Afr Med J*. 2017, vol. 27, p. 190. Disponibil pe: doi: 10.11604/pamj.2017.27.190.11682
17. The World Health Organization, 2014. *Prevalence of noncommunicable disease risk factors in the Republic of Moldova*. STEPS 2013.

Alexandra Țopa, masterandă,
medic de familie rezident,
IP USMF Nicolae Testemițanu,
tel.: 068208482,
e-mail: alexandra.topa.fd@gmail.com